

Ena Kazić, MA¹
Rialda Ćorović, MA²

Pregledni naučni rad
UDK 316.36:343.541 (680)

KRIMINOLOŠKI ASPEKTI KOREKTIVNIH SILOVANJA LEZBEJKI U JUŽNOAFRIČKOJ REPUBLICI

Apstrakt

Korektivna silovanja predstavljaju veliki problem po južnoafričko društvo, s obzirom da je netrepeljivost prema pripadnicima LGBT populacije u porastu, a tom porastu korespondira porast korektivnih silovanja. Cilj ovog rada je predstaviti problematiku korektivnih silovanja lezbejki u Južnoafričkoj republici, sa kriminološkog uklona. S tim u vezi autorice će u radu dati definiciju korektivnih silovanja, ukazati na njihovu pravnu prirodu i specifičnosti po kojima se razlikuju u odnosu na silovanje. Osim toga, autorice će ukazati na uzroke i posljedice korektivnih silovanja lezbejki, te se posebno osvrnuti na mogućnost prevencije ove vrste seksualnog nasilja.

Ključne riječi: korektivna silovanja, LGBT populacija, silovanje, Južnoafrička Republika.

1. Uvod

Eudy Simelane je bila zvijezda južnoafričkog nogometa čiji je život ugašen na zvjerski način. Pronađena je mrtva blizu Johannesburga, probodena dvadeset i pet puta u području glave, grudi i nogu i bila je silovana od strane grupe ljudi³. Ostavili su je na mjestu zločina golu i gledali je kako umire. Silovana je jer je bila homoseksualne spolne orijentacije. Ista sudbina je čekala i Sizakele Sigasa, koja je bila gay aktivistica, čiju su partnericu mučili, silovali i brutalno ubili, a Sizakele je pronadana mrtva, ustrijeljena u glavu. Ponavljajući joj „da će je naučiti kako da bude žena“, Zukiswa Gaca je višestruko silovana 2009.

¹ Viši asistent na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Sarajevu, doktorand na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, e-mail: e.kazic12@gmail.com.

² Stručni savjetnik u Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, doktorand na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, e-mail: rialda_87@hotmail.com.

³ V. detaljno u: T. Wesley, Classsifying corrective rape as hate crime – call for justice, www.osisa.org/sites/default/files/75-81.pdf, 07.03.2016.

godine⁴. Ovo su samo primjeri korektivnih silovanja koja su se desila u Južnoafričkoj Republici, a koja su iz godine u godinu u porastu.

Istraživanja *Human Rights Watch*-a pokazuju da se u toj državi od aprila 2009. do marta 2010. godine desilo 68 000 slučajeva seksualnog nasilja⁵. Pri tome, ne treba zanemariti činjenicu da seksualno nasilje predstavlja jednu od vrsta nasilja koja je u najvećoj mjeri zastupljena u tamnoj brojci kriminaliteta⁶, te da je stvarna brojka tih zločina zapravo mnogo veća. Druga pak istraživanja pokazuju da u periodu od jedne godine bude silovano oko 500 000 žena; da u toku života svaka treća žena bude silovana, a da je broj procesuiranih učinilaca tih krivičnih djela 1:5⁷. Od tog broja silovanja, oko 1/5 njih bude učinjena zbog činjenice da pasivni subjekt pripada LGBT zajednici. Osim toga, procjene su da se na sedmičnom nivou desi u prosjeku deset korektivnih silovanja. Ovakvo stanje i brojnost ove vrste delikata u Južnoafričkoj Republici svakako zavređuje posebnu naučnu pažnju, čime bi se ukazalo na složenost ove pojave u njenom uzroku i posljedicama, pa stoga i opredijeljenost autorica za ovu temu.

1.1. Pojam i pravna priroda korektivnih silovanja

U nastojanju da damo definiciju korektivnih silovanja, izvršit ćemo analizu njihovog naziva. On se sastoji iz dva elementa: prvi element se odnosi na korekciju, a drugi na silovanje.

Silovanje predstavlja oblik seksualnog nasilja, koji se sastoji iz obljube (ili sa njome izjednačene radnje) druge osobe uz prinudu ili prijetnju prinudom⁸. Ono isključuje slobodu odlučivanja žrtve za stupanje u spolni odnos i upravo je ovaj vid nasilja u kriminalnoj zoni zbog izostanka pristanka žrtve na spolni odnos⁹.

⁴ *Ibid.*

⁵ Human Rights Watch, *We will show you you are a woman - Violence and Discrimination against Black Lesbians and Transgender Men in South Africa*, Human Rights Watch, New York 2011, <https://www.hrw.org/report/2011/12/05/well-show-you-youre-woman/violence-and-discrimination-against-black-lesbians-and>, 12.03.2016.

⁶ Tamna brojka ili tamna cifra kriminaliteta predstavlja broj počinjenih, a neprijavljenih krivičnih djela. Kod seksualnog nasilja niz faktora emotivnog i socijalnog karaktera može opredijeliti žrtvu da ne prijavi zločin. Primjera radi, razlog može biti sram, strah od etiketiranja ili osude društva, strah od nesvačenosti, blizak odnos sa učiniocem zločina i sl. O tamnoj brojci kriminaliteta opširnije u: B. Petrović, G. Meško, *Kriminologija*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2004., 32.

⁷ M. Andrewet al., *Hate crimes: The rise of 'corrective' rape in South Africa*, South African Human Rights Commission, London 2009., 5.

⁸ Nacionalne države u svojim krivičnim zakonima definišu koja radnja predstavlja silovanje. Međutim, sve definicije, sa manjim ili većim terminološkim odstupanjima suštinski definišu silovanje na gore navedeni način.

⁹ U tom smislu: Z. Tomić, *Krivično pravo II - posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007., 113.

Međutim, ono što je specifikum korektivnih silovanja jeste namjera učinioca da djeluje korektivno na način da „izliječi“ žrtvu od seksualne orijentacije kojoj pripada. Tako je namjera kod učinilaca korektivnih silovanja lezbejki da ih „korigiraju“ ili „izliječe“ od lezbejstva. Naime, ideja je učinioca korigovati pripadnicu ženskog spola koja ima naklonost prema osobama istog spola, te joj „pokazati“ da je u zabludi i da je ona zapravo žena koja ima naklonost prema muškarcima. Da je ova vrsta silovanja počinjena sa tom namjerom, pokazuju nam između ostalog i slučajevi: Phumle Soweto, kojoj je učinilac za vrijeme silovanja govorio da će je naučiti lekciju, da je ona žensko, a ne muško, te da je vrijeme da se počne ponašati kao žensko¹⁰; Ferai, koju su silovala četverica, pri čemu joj je jedan rekao da će je naučiti kako da se ponaša kao žena¹¹; Katlego, koju je silovao prijatelj, koji joj je tokom silovanja rekao da se ne pretvara da je dečko, jer je ‘upravo spavala’ sa njim¹²; Milicent Gaiha koja je brutalno silovana pet sati od strane muškaraca koji su joj rekli da joj pokazuju kako biti žena¹³.

U prilog ovakvoj analizi pojma korektivnih silovanja ide i definicija korektivnih silovanja Rodericka Browna. Prema njemu, ovaj pojam je korišten „da opiše silovanje počinjeno od strane heteroseksualnog muškarca prema lezbejki, sa namjerom da je ‘ispravi’ ili ‘izliječi’ od njene ‘neprirodne’ seksualne orijentacije“¹⁴.

Dakle, riječ je o radnji krivičnog djela silovanja, koja je počinjena sa namjerom korekcije osobe homoseksualne orijentacije. Međutim, ovdje dolazimo do pitanja zašto uopće postoji takva namjera?Odgovor na to pitanje znači zadiranje u etiologiju ove vrste seksualnog nasilja.

Namjera korekcije ili liječenja osobe istospolne seksualne orijentacije proističe iz netrepeljivosti, odnosno iz osjećaja mržnje prema osobama takve seksualne orijentacije¹⁵. Zbog toga, u doktrini se ističe da korektivna silovanja predstavljaju zločine mržnje, a ne samo tipične seksualne zločine. Silovanje je samo jedan od načina ispoljavanja mržnje koja se osjeća prema tim osobama. Tako i Wesley navodi da su korektivna silovanja lezbejki brutalni akti nasilja nad ženama iz Afrike, koja se vrše zbog njihove pripadnosti nekoj grupi¹⁶.

¹⁰ Phumlu i njene dvije prijateljice su poznanici trebali da prevezu do kuće, a umjesto toga, odvezli su ih van grada u kuću jednog od učinilaca i tu ih silovali. Više u: M. Andrew *et al.*, 13.

¹¹ Human Rights Watch, We will show you you are a woman - Violence and Discrimination against Black Lesbians and Transgender Men in South Africa, 35.

¹² *Ibid.*, 31.

¹³ Advocacy, *Reproductive Health Matters*, www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0968808011375702206, 10.03.2016.

¹⁴ R. Brown, “Corrective Rape in South Africa: a continuing plight despite an international human rights response”, *Annual Survey for International and Comparative Law* 1/2012., 46.

¹⁵ Pogledati dio rada koji se bavi uzrocima korektivnih silovanja.

¹⁶ T. Wesley, *Classsifying corrective rape as hate crime – call for justice*, www.osisa.org/sites/default/files/75-81.pdf, 07.03.2016.

Osim toga, ista autorica daje i definiciju zločina iz mržnje, koja definicija može da potvrdi naš stav da korektivna silovanja zaista jesu zločini iz mržnje. Tako Wesley navodi da su „zločini iz mržnje svi incidenti koji tvore krivična djela koja su motivirana u cjelosti ili djelomično predrasudom ili mržnjom“¹⁷. U konkretnom slučaju, ono što ove zločine razlikuje od drugih jeste motiv, a motiv je mržnja ili predrasuda prema pripadnicima gore navedene populacije. Žrtva ne postaje žrtvom zbog njene individue, nego zbog njene pripadnosti neželjenoj grupi¹⁸.

Zbog prethodno navedenog, možemo zaključiti da su korektivna silovanja dualne pravne prirode. Zbog svoje radnje ona predstavljaju vid seksualnog nasilja, a zbog njihove pobude oni su zločini iz mržnje.

1.2. Specifičnosti korektivnih silovanja

Kada govorimo o pravnoj prirodi korektivnih silovanja uopće, nužno je ukazati i na neke specifičnosti ove vrste silovanja, koje su primjetne i koje i dodatno izdvajaju ovu vrstu silovanja kao posebnu kategoriju. Iako radnja korektivnih silovanja korespondira onim silovanjima koja nisu korektivna, osim pobude koja je mržnja, specifične su njihove slijedeće karakteristike:

- žrtve korektivnih silovanja: standardno krivično djelo silovanja je *gender* neutralno, u smislu da pasivni subjekt može biti kako osoba ženskog, tako i osoba muškog spola. Kada se govori o korektivnim silovanjima uopće, žrtva može biti osoba bilo kojeg spola, s tim što je baš ta osoba pripadnik/ca LGBT populacije i silovanje se upravo i preduzima radi „korekcije“ seksualne pripadnosti te osobe. Kod korektivnih silovanja lezbejki, imajući u vidu pobude koje dovode do činjenja korektivnih silovanja, njihov pasivni subjekt može biti samo osoba ženskog spola. Osim toga, pasivni subjekt je još specificiraniji, tako da nije riječ o bilo kojoj osobi ženskog spola, nego onoj koja je homoseksualne spolne orijentacije, odnosno ona pripada LGBT grupi;
- korektivnim silovanjima po pravilu prethodi verbalni napad, a verbalni napad može biti istovremen sa obljubom. Postojanje verbalnog napada nije nešto što je neuobičajeno kod seksualnih delikata, međutim u ovom slučaju, njegov sadržaj je uglavnom osuda zbog lezbejstva i ukazivanje da će učinilac žrtvu izlječiti od njega¹⁹;
- učinioci ovih zločina su najčešće pasivnom subjektu nepoznate osobe. U tome se ova vrsta silovanja razlikuje od standardnih silovanja, jer kod

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ M. Andrew *et al.*, 13.

- njih je u velikom broju slučajeva učinilac pasivnom subjektu poznata osoba, prijatelj ili član porodice²⁰;
- mjesto učinjenja krivičnog djela – za razliku od silovanja koja nisu korektivna i koja se najčešće dešavaju u zatvorenom prostoru, koji je najčešće zaklonjen od pristupa javnosti (stan, kuća i sl.), korektivna silovanja se često dešavaju na javnim mjestima²¹. Odabir takvog mjesta nije slučajan. Naime, na ovaj način se ujedno pasivni subjekt javno sramoti, a i šalje se poruka svim licima sličnim njemu, da će im se sličan napad desiti ukoliko istraju u pogledu svoje seksualne orijentacije. Poruka koju ova silovanja šalju, doprinosi tome da posljedice ovog zločina ne pogađaju samo pasivnog subjekta i sekundarne žrtve, već i sve pripadnike njegove seksualne orijentacije, koji žive u strahu da se sličan zločin ne desi i njima. Takav strah značajno mijenja kvalitetu života ljudi, neposredno utiče na njihov emotivni život i sprečava ih da u punom smislu riječi žive slobodni u svojim uvjerenjima i idealima.

1.3. Uzroci korektivnih silovanja

U nastojanjima preveniranja korektivnih silovanja, značajnu ulogu ima utvrđivanje uzroka koji dovode do njih.

Korektivna silovanja su pojava koja nije prisutna jedino u Južnoafričkoj Republici, evidentirani su slučajevi korektivnih silovanja i u Ugandi, Zimbabveu, Jamajci, Indiji i SAD. Međutim, po svojoj učestalosti, ova pojava bez sumnje ima primat u Južnoafričkoj Republici, a u poimanju korektivnih silovanja lezbijki se najčešće misli na silovanja rasprostranjena u Južnoafričkoj Republici.

Za Ustav Južnoafričke Republike se smatra da je jedan od najliberalnijih afričkih ustava. Posebno je značajan član 9. tog ustava koji se naziva *klauzulom jednakosti*. Tako je njime zagarantirana jednakost i zabranjena direktna ili indirektna diskriminacija po jednoj ili po više osnova, uključujući spol, rasu ili seksualnu orijentaciju. Nadalje, zabranjena je diskriminacija po bilo kojem prethodno spomenutom osnovu, bilo od strane države, bilo od strane pojedinca²². Imajući u vidu činjenicu da najviši pravni akt jedne države zagovara jednakopravnost i isključenje diskriminacije, možemo postaviti pitanje kako su silovanja koja su podstaknuta mržnjom prema pripadniku neke zajednice uopće održiva?

²⁰ Human Rights Watch, We will show you you are a woman - Violence and Discrimination against Black Lesbians and Transgender Men in South Africa, 34.

²¹ *Ibid.*, 36.

²² Ustav Južnoafričke republike, Akt br. 108/1996, čl. 9. Inače, Ustav se sastoji iz 14 dijelova, a od posebnog značaja je njegov drugi dio, tzv. Povelja o pravima, kojom se promoviraju temeljna prava i slobode. Više na: http://www.acts.co.za/constitution_of_the_republic_of_south_africa_1996.

Ono što ovu vrstu silovanja čini specifičnom jeste činjenica da se motiv učinjenja ovog zločina nužno ne mora dovoditi u vezu samo sa bio-psiho-socijalnim svojstvima neposrednog učinioca, kao što je riječ o klasičnim silovanjima, već u nastanku ovog zločina značajnu ulogu ima širi društveni ambijent u kojem se učinilac ovog zločina nalazi kao njegov pobornik i izaslanik. Naime, izvori mržnje prema istospolnim vezama su prisutni i kod učinioca i kod njegovih istomišljenika (koji mogu biti toliko brojni da predstavljaju njegovo šire društveno okruženje). Zbog toga često analiza uzroka korektivnih silovanja korespondira analizi uzroka mržnje, koja je ključni motiv ovog zločina. S tim u vezi, u doktrini je zauzet nedvojben stav da uzroke korektivnih silovanja valja tražiti u tradiciji, kulturi, historiji, religiji i općenito širem psihološkom ambijentu zastupljenom u toj državi.

- a) Južnoafričko društvo je tradicionalno, patrijarhalno društvo. Društvena uloga muškarca i žene je jasno podijeljena: muškarac je snažni član porodice, koji je zadužen za privređivanje, a žena je zadužena za domaćinstvo. Žena je muškarcu podređena, oženjeni muškarac ne trpi odbijanje u emotivnom ili seksualnom smislu, a njegova vanbračna veza sa drugim ženama društveno je prihvatljiva²³. Opredjeljenost žene za ženu je oprečna takvim idealima. Zapravo, smatra se suprostavljanjem žene takvim idealima (jer nužno ona preuzima ulogu muškarca), koje kao takvo nije prihvatljivo i štaviše može dovesti do raznih vrsta nasilja, uključujući i seksualno.
- b) Temelj južnoafričkog društva je porodica. Klasična porodica se sastoji od roditelja i djece. Roditelji su supružnici u monogamnom braku i riječ je o pripadnicima različitih spolova: muškarcu i ženi²⁴. Ideja da u vezi budu pripadnici istog spola je nešto što je neuobičajeno za to društvo, štaviše, smatraju to napadom na standarde afričkog društva i nečim što je *zapadnjačko*. Prema tome, stav je većine da je ispravnaseksualna orijentacija heteroseksualnost, a norme o spolu su da muškarac ima primarnu društvenu ulogu²⁵. Drugačije poimanje seksualnosti, destabiliziralo bi staromodno shvaćanje o porodici i muškosti.²⁶
- c) Religija predstavlja izuzetno značajan čimbenik u životu u Južnoafričkoj

²³ A. Lock Swar, „Paradoxes of Butchness: Lesbian Masculinities and Sexual Violence in Contemporary South Africa“, *SIGNS: Journal of Women in Culture and Society* 4/2012, 962.

²⁴ U tom smislu: L.Di Silvio, „Correcting Corrective Rape: Carmichele and Developing South Africa's Affirmative Obligations To Prevent Violence Against Women“, *The Georgetown Law Journal* 99/11, 1476.

²⁵ A. Lock Swar, 962.

²⁶ *Ibid.*, 968. i po A. Mieses, „Gender inequality and corrective rape of women who have sex with women“, *GHMC Treatment Issues*, 2009., 3.

Republici. Osamdeset posto građana te države se identifikuju kao kršćani. Homoseksualnost se propovijeda kao nekršćanski čin i upravo se na taj način formira javno mnijenje. Homoseksualnost i biseksualnost se smatraju devijantnima²⁷.

- d) Historijski ambijent je nezaobilazan faktor u nastojanju shvaćanja visoke stope seksualnog nasilja i animoziteta prema drugačijem u Južnoafričkoj Republici. Država u kojoj je *aparthejd* ostavio svoje tragove, dugo je koristila nasilje kao sredstvo za postizanje i očuvanje kontrole. Brown u svom radu ističe da su prijetnja silovanjem ili dugim vidom nasilja bile korištene kao sredstvo policije za uspostavljanje reda kod ženskih zatvorenika. „Silovanje nije bila policijska taktika, ali bezbroj je slučajeva u kojima su te snage silovale žene“²⁸. Osim toga, za vrijeme aparthejda policija nije štitila inferiorne rase, tako da se nije na efikasan način reagovalo po pitanju seksualnog nasilja.
- e) Psihologija opstanka čovjeka se u velikom broju slučajeva ističe kao jedan od uzročnika korektivnih silovanja. Naime, muškost proistakla iz vizije patrijarhata je nešto što je evidentno fizičkim izgledom. Odbijanje muškarca od strane žene jer je homoseksualne orijentacije ili pak strah od „otimanja“ potencijalne izabranice od strane osobe koja je njenog spola, predstavlja svakako prijetnju po muškost, a taj strah predstavlja kriminološki faktor koji ima značajnu ulogu u etiologiji korektivnih silovanja²⁹.

2. Prevencija korektivnih silovanja

Di Silvio ističe da Južnoafrička Republika ima jedinstvenu poziciju u nošenju sa fenomenom korektivnih silovanja. Tek što je iznikla iz svoje problematične prošlosti, uspjela je da preraste u demokratsko društvo. Nekada su njene institucije bile alat režima aparthejda, a danas su utemeljene na slobodi, jednakosti i dignitetu. Upravo zbog navedenih razloga, Južnoafrička Republika ima naročitu obavezu i odgovornost da zaustavi korektivna silovanja³⁰.

Kao što je naprijed istaknuto, Ustavom Južnofričke Republike svim osobama, pa i pripadnicima LGBT populacije, zagarantirana je jednakost i nediskriminacija po bilo kojem osnovu. Osim Ustavom, navedena populacija u Južnoafričkoj Republici je zaštićena i mnogim međunarodnim pravnim instrumentimakao što su: Međunarodni pakt o građanskim i

²⁷ R. Brown, 52.

²⁸ *Ibid.*, 50.

²⁹ A. Lock Swar, 966.

³⁰ L. Di Silvio, 1514.

političkim pravima iz 1966. godine, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine, Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (poznata i pod nazivom Ženska konvencija) iz 1979. godine i Afrička povelja o ljudskim i narodnim pravima iz 1981. godine. Međutim, ambiciozna rješenja svih navedenih pravnih dokumenata u južnoafričkoj stvarnosti očigledno predstavljaju tek mrtvo slovo na papiru. Zapravo, upravo je Južnoafrička Republika primjer kako nije dovoljno samo (vještački) deklarirati ljudska prava, nego je potrebno postići da liberalizam proističe iz svijesti društva jedne države. Što su svijest o jednakosti i *de iure* promovirana ljudska prava u većoj diskrepanciji, teško će biti uspostaviti liberalnost i *de facto*. Naime, oni koji provode zakon su pripadnici društva, sa kojim često i dijele svijest i svoje ideale. Zbog toga, Južnoafrička Republika nije preuzela dovoljno aktivnu ulogu u implementaciji i institucionalizaciji prava koja su zagaranirana homoseksualnim osobama. Ustavni sud Južnoafričke Republike je zaštitio njihova prava tek u nekoliko slučajeva kao što je *Nacionalna koalicija za jednakost homoseksualnih osoba protiv Ministarstva unutarnjih poslova* (1999)³¹. Međunarodni pravni instrumenti ne predstavljaju odgovor na goruće probleme u jednoj državi, već oni služe kao dodatno sredstvo za podizanje svijesti o njima i kao vid pritiska na države da reaguju.

Potrebno je izgraditi kolektivnu svijest društvene zajednice koja afirmira ljudsko dostojanstvo i nediskriminaciju svih onih koji žive u toj zemlji, obzirom da je njeno uključivanje u taj proces od primarne važnosti. Stoga bi se u prvom redu trebalo krenuti od podizanja svijesti o jednakosti svih i poštovanju drugačijih. Prema našem mišljenju, to bi se moglo postići kako nerepresivnim i represivnim mjerama.

Nerepresivne mjere bi trebale da obuhvate mjere formalne i neformale edukacije o ravnopravnosti i nediskriminaciji. Potrebno je sprovesti edukativne programe u obrazovnim institucijama na svim nivoima, o rodnoj jednakosti, toleranciji spram pripadnika LGBT populacije, rodnom identitetu i ljudskim pravima. Naime, adekvatno obrazovanje je neprocjenjivo u borbi protiv korektivnih silovanja. Trenutno, obrazovne institucije u Južnoafričkoj Republici to ne čine u dovoljnoj mjeri, što posljedično rezultira homofobičnim i netolerantnim đacima i studentima. Na taj način se stvara prostor da i one postanu kolijevke mržnje, diskriminatornog govora i ponašanja usmjerenih na đake i studente koji pripadaju LGBT zajednicama.

Nadalje, za nastavnike i drugo školsko osoblje koji potiču govor mržnje ili dozvole da se takvo neprihvatljivo ponašanje odvija u njihovoj školi ili učionici, trebaju biti propisane sankcije koje bi mogle uključivati

³¹ <http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/1999/17.html>, 29.03.2016.

kako njihovo odstranjivanje iz nastavnog procesa, tako i krivično gonjenje. Đaci i studenti, roditelji i osoblje angažirano u obrazovnim institucijama moraju imati mogućnost anonimnih prijava svih vidova nasilja ili zlostavljanja, a posebno onoga na osnovu seksualne orijentacije.

Žene drugačije seksualne orijentacije trebaju biti educirane o svojim pravima i identitetu, načinima na koje mogu spriječiti nasilje, potrebi prijavljivanja nasilja, kao i o vidovima psiho-fizičke pomoći. Žrtva treba da bez sumnje zna da je ona žrtva, da nije kriva za svoju viktimizaciju i da neprijavljivanje nasilja može samo doprinijeti novim viktimizacijama³².

Dalje, nerespresivne mjere bi mogle da znače aktivno uključivanje medija u borbu protiv korektivnih silovanja. Naime, nužno je provoditi i ciljano obavješćavanje javnosti putem medija (radio, štampa, televizija) o slobodi izbora seksualne orijentacije, ali i javno osuditi bilo koji slučaj diskriminacije, kao i nasilja utemeljenog na seksualnom opredjeljenju žrtve. Osim toga, organiziranjem javnih skupova, tribina, predavanja, okruglih stolova, izdavanjem brošura, biltena, objavljivanjem radova u stručnim i znanstvenim časopisima, izdavanjem edukativnog materijala bi se također mogla poslati poruka da diskriminatornom ponašanju nema mjesta u modernom društvu, te da anti-homoseksualni stav nije etički u društvu koje je utemeljeno na ljudskim pravima³³.

Represivne mjere bi pak trebale da budu formalne i one bi trebale da nužno uvedu individualnu odgovornost za svaku radnju koja otežava izvršenje pravde i procesuiranje korektivnih silovanja. Da bi se to postiglo, Južnoafrička Republika treba na nacionalnom nivou sprovesti snažne reforme u nastojanju da spriječi eskalaciju nasilja nad ženama koje se ne uklapaju u heteroseksualne standarde.

Trebala bi se podići svijest osoba koje su dio pravosudnog sistema da u slučajevima korektivnog silovanja rade sa posebno osjetljivom grupom žrtava. Naime, seksualno nasilje uopće kod žrtava koje proizilaze iz tradicionalnih društava, osim fizičkih, ostavlja i duboke psihičke posljedice. One mahom uključuju jak osjećaj krivnje, kao i strah od osude od strane društva. Pristup ovlaštenih osoba prema žrtvi u velikoj mjeri opredjeljuje uspjeh u dobivanju informacija od žrtve o kritičnom događaju, a samim time i uspjeh na planu rasvjetljavanja slučaja. Stoga je potrebno da nadležne državne (pravosudne) institucije u što većoj mjeri, vrše kontinuirano stručno osposobljavanje i usavršavanje svih državnih službenika koji rade na poslovima krivičnopravne zaštite. U tom smislu potrebno je informirati ih o posebnoj ranjivosti žrtava korektivnih silovanja, zatim o tome, kao i potrebi izbjegavanja neprikladnih pitanja.

³² R. Brown, 64-66.

³³ Y. Oyieke, Investigating corrective rape and the right to be free from all forms of sexual violence in South Africa (online), www.jus.uio.no/english/...and.../w7-oyieke.pdf, 29.03.2016.

S obzirom na navedeno, jasno je da svaki pripadnik tog sistema treba pristupati oštećenoj osobi s empatijom, razumijevanjem i poštovanjem proživljene traume. Svi profesionalci koji učestvuju u krivičnim postupcima trebali iskoristiti šanse za edukaciju, savjetovanja i razmjenu iskustava kako bi osnažili vlastite kapacitete i razvili kompetenciju za rad u ovom segmentu.

Također, neophodna je primjena adekvatnih mjera za nerad prema onim pripadnicima sistema krivičnog pravosuđa koji tendenciozno ne vrše procesuiranje zločina iz mržnje, što korektivno silovanje, u svakom slučaju, jeste. Pritom mora biti primijenjen standard "dužne profesionalne pažnje". Na primjer, ukoliko je policijski službenik po dojavi žrtve, slučaj korektivnog silovanja okarakterizirao tek kao "obično" silovanje, prema njemu bi trebala biti primijenjena odgovarajuća mjera. Nadalje, potrebno je sankcionirati nadređene koji dozvole da njihovi podređeni u tom slučaju ostanu nekažnjeni.

3. Zaključak

Južnofrička Republika pati od pandemije korektivnih silovanja lezbejki, koja predstavlja prijetnju ne samo načelima međunarodnih ljudskih prava, već i nacionalnim standardima ljudskih prava, nediskriminacije i jednakosti, zbog kojih je upravo dobila epitet *Rainbow Nation* (Šarolika nacija). Kakogod, on se može održati na snazi samo ako je postignuta istinska jednakost među svim njenim građanima. Podizanje svijesti o jednakosti svih građana u svojim pravima i slobodama jedan je od načina borbe protiv ove vrste seksualnog nasilja. Iskorjenjivanje mržnje prema drugačijem nije prvi put postavljeni izazov pred južnoafričko društvo. Apartheid je uspješno prevladan, tako da ostaje dobra vjera da će i društvo, primjenom i represivnih i nerepresivnih mjera zagarantovati i *de iure* i *de facto* jednakost svih svojih članova, a samim time i ukloniti prostor za širenje mržnje i straha viktimiziranjem i za viktimizaciju osoba drugačijih (seksualnih) uvjerenja. Korektivna silovanja, kao i sve druge vrste seksualnog nasilja, ostavljaju izuzetno duboke psiho-fizičke posljedice po žrtve. Opasna su po društvo u cjelini, te je njihove učinioce potrebno efikasno krivično goniti, a i ovu vrstu zločina, koji u svojoj suštini imaju dvojaku prirodu, proglasiti zločinima iz mržnje.

Ena Kazić, MA

Senior Assistant at Faculty of Law of International University of Sarajevo,
PhD candidate at Faculty of Law, University of Sarajevo

Rialda Ćorović, MA

Expert Advisor at Ministry of Internal Affairs of Canton Sarajevo, PhD
candidate at Faculty of Law, University of Sarajevo

CRIMINOLOGICAL ASPECTS OF CORRECTIVE RAPES OF LESBIANS IN SOUTH AFRICAN REPUBLIC

Summary

Corrective rapes are extremely big problem with which is facing South African society. It is caused by increasing intolerance towards members of LGBT society and that increase is followed by the increase of corrective rapes. The aim of this article is to represent the problem of corrective rapes from criminology point of view. Related to that, authors will define corrective rapes, represent their legal nature and its' specific elements by which they are different from other rapes. We will explain the causes and consequences of corrective rapes and possibility of prevention of this form of sexual violence.

Keywords: corrective rapes, LGBT population, rape, South African Republic.